

A bírálóbizottság értékelése

Karjalainen 1899—1901 között gyűjtött hanti (vagy hagyományosan osztják) szóanyagát Toivonen, nyelvtani jegyzeteit és déli szövegeit Vértes Edit adta ki. A gyűjtés további részét jórészt Csepregi Márta jelen akadémiai doktori értekezése tartalmazza. A szerző e területek nyelvváltozataival a helyszínen is megismerkedett, és a terepmunka mellett néhány keleti hanti anyanyelvi informátort is sikerült bevonnia munkájába.

A nyelvjárási szövegeket a szerző fonematikus átírásban közli, és azokhoz szó, illetve értelem szerinti fordítást ad, ezáltal a munkát a jövőben mind a nyelvészeti, mind pedig a folklorisztikai kutatások céljaira feldolgozhatóvá teszi. A nyelvészeti kutatómunkában segítséget nyújt a sorról sorra haladó, a tartalmi kutatómunkában pedig az értelem szerinti fordítás. Lenyűgöző, hogy a szövegek szó szerinti fordítása is elkészült. A fonematikus átírása olvasható és világos, tudományos pontosságú és jól megalapozott. Mindegyik szövegéhez odatartozó nyelvtani és tartalmi feljegyzéseket is csatol, ami kimagaslóan komoly eredménynek tartható. A szövegek szó szerinti fordítása lenyűgözőnek mondható.

A szövegek három keleti hanti területről származnak, a szerző tremjugani, vaszjugani és likriszovói szövegeket dolgoz fel. A likriszovói szöveganyag újdonsága abban rejlik, hogy ebben a nyelvjárásban lévő szöveget mindmáig nem adtak ki. A 120 éves szövegek amiatt is egyediek, mert a nyelvjárások egy része (a két utóbb említett) már eltűnt, másik része pedig jelentősen megváltozott. A szöveganyag a régi hanti szöveggyűjteményeknél jobban használható. Mindhárom nyelvjárásról a szövegeken alapuló nyelvtani leírást kapunk. Az összesen közel kétszáz glosszázott példamondat hasznos a jövő kutatói munka számára. A szövegeknek a terjedelme is jelentős: összesen több mint tízezer szó szerepel e nyelvjárásokból. A szövegekből mindhárom nyelvjárás szavai ki lettek gyűjtve. Mindhárom nyelvjárásban vannak olyan szavak, amelyek korábban nem kerültek szótári lejegyzésre, vagyis teljesen új szóelemek. Mind a nyelvtant, mind a szókincset, mind pedig a szövegek tartalmát érintve számos új tudományos információhoz jut még a szakember is.

A szöveg tartalmi elemzése magas színvonalú elemzéssel folytatódik: az obi-ugor folklór vándormotívumaival. A kutatás végén egy folklorisztikai áttekintésben a szerző megállapítja, hogy e három nyelvjárásban szinte minden ismert műfaj megtalálható. Az ember csodálattal olvassa a gazdag, szakrális és profán tartalmú folklóranyagot, és örül, hogy ez az értékes anyag a szerző önfeláldozó, aprólékos filológiai munkája jóvoltából nem ment veszendőbe.

A mű irodalomjegyzéke teljenes mondható. A bibliográfiában a szerző bőséges, összesen 35 tételből álló jegyzéke található. Bőséges az értekezés jegyzetanyaga, egyebek között szemléletes a finn források eredeti szövegének közzététele. Az értekezés vonalvezetése egyenes, logikus. Az értekezés hiteles adatokat tartalmaz. A doktori disszertáció stílusa megfelel a tudományos értekezés követelményinek.

A mű tudományos eredményei között újdonságnak számít az anyag fonematikus átírása. Emellett a szerző egyedülálló szöveganyagot közöl; e nyelvjárásokból sehol ilyen archaikus anyag nem maradt fenn. A szövegek alapján a grammatikai leírást pontosítani lehet, és néhány általános fejlődési tendencia tetten érhető. A szövegeknek terjedelmükhöz képest jelentős lexikai és emellett folklorisztikai hozadéka van.

Csepregi Márta elkészült műve professzionális teljesítmény. A szerző hosszú kutatói pályájának egy igazán szép terméke került elénk, látszik, hogy volt idő kiérlelni kutatói habitusát, kidolgozni módszerét. Példamutatóan használta fel a rendelkezésére álló lehetőségeket, és ennek fényében az értekezés eredményei megbízhatóak és hitelesek.

A szerző az opponensi véleményekre megfelelő választ adott. Bízunk abban, hogy értekezése bővíti a hanti nyelvvel, nyelvtörténettel és folklórral kapcsolatos ismereteket. Reméli, amennyiben a jövőben bizonyos kérdésekben változik a tudományos álláspont, abban jelen műnek is része lesz.